

Vlaamse
overheid

Genderbewust taalgebruik

Karen Deschamps – Team Taaladvies – 21 november 2023

Overzicht

- ▶ Wat is genderbewust taalgebruik?
- ▶ Tips
 - Persoonsnamen
 - Voornaamwoorden
 - Aanhef in brieven en mails
- ▶ Cases

Wat is genderbewust taalgebruik?

- ▶ Met genderbewuste taal probeer je ervoor te zorgen dat iedereen, ongeacht genderidentiteit, zich in je tekst kan herkennen en dat er niemand wordt uitgesloten
 - Vaak niet 1 'juiste' strategie
 - Verschillende strategieën hebben voor- en nadelen
 - Bewuste keuzes maken, afhankelijk van tekstdoel en doelgroep
 - Andere termen: genderneutraal, genderinclusief, gendersensitief, gendereerlijk

Adviezen genderbewust taalgebruik

▶ [Taaladvies.net](https://taaladvies.net)

- Geen bindende voorschriften of vaste regels!
- Overzicht van verschillende mogelijkheden met voor- en nadelen
- Organisaties kunnen zelf keuzes maken

▶ [Heerlijk Helder](https://www.heerlijkhelder.nl)

- Samenvatting belangrijkste adviezen

▶ [Team Taaladvies](https://www.teamtaaladvies.nl)

- Mogelijkheid om vragen te stellen

Algemene principes

- ▶ Als je schrijft over/voor een specifieke persoon
 - Maak geen aannames over iemands genderidentiteit op basis van naam, uiterlijk, geboortegeslacht enz.
 - Vraag hoe de persoon benoemd of aangesproken wil worden of gebruik vormen die voor alle genders bruikbaar zijn.
- ▶ Als je schrijft over/voor personen in het algemeen
 - Vermijd zo veel mogelijk vormen die verwijzen naar één gender (meestal mannelijke vormen).
 - Gebruik vormen die voor alle genders bruikbaar zijn.

Persoonsnamen

Types van beroeps-, functie- en rolbenamingen

grammaticaal vrouwelijke benamingen		gender-overkoepelende benamingen	grammaticaal mannelijke benamingen	
specifiek	generiek		generiek	specifiek
docente	secretaresse	leerkracht	docent	politieman
studente	vroedvrouw	verpleegkundige	student	vroedman
voorzitster		personeelslid	voorzitter	doelman
cameravrouw		diensthoofd	professor	cameraman
leermeisje		leidinggevende	hoogleraar	leerjongen

Nieuwe genderoverkoepelende benamingen vormen

procedé	voorbeeld
bijvoeglijk naamwoord + -e	boekhoudkundige
tegenwoordig deelwoord + -e	studerende
voltooid deelwoord + -e	geattacheerde
samenstelling met genderoverkoepelende benaming	politiepersoon
genderoverkoepelende benaming + voor- of nabepaling	administratieve werkracht deskundige communicatie

Specifieke personen benoemen

1. Gebruik de benaming die persoon in kwestie zelf gebruikt
 - directeur / directrice
 - docent / docente
 - voorzitter / voorzitter
2. Gebruik een genderoverkoepelende benaming

Personen in het algemeen benoemen

1. Gebruik verschillende benamingen

→ Als het belangrijk is om alle genders expliciet aan te spreken en zichtbaar te maken

→ Voorbeeld:

- Gezocht: directrice/directeur (v/m/x)

→ Aandachtspunten

- Zet mannelijke vorm niet altijd eerst
- Voeg (v/m/x) of (m/v/x) toe

Personen in het algemeen benoemen

2. Gebruik één benaming

→ In contexten waarin gender niet relevant wordt geacht

→ Voorbeelden:

- Een personeelslid kan per jaar 20 dagen onbetaald verlof nemen.
- Alle burgers moeten hun nieuwe adres doorgeven als ze gaan verhuizen.

→ Risico op mannelijke interpretatie

- Gebruik liever genderoverkoepelende dan mannelijke benamingen
- Voeg eventueel (m/v/x) toe bij mannelijke benamingen of gebruik meervoudsvorm
- Vermijd mannelijke voornaamwoorden

Voornaamwoorden

Verwijzen naar een specifieke persoon

- ▶ Vraag met welke voornaamwoorden een persoon benoemd wil worden.
- ▶ Meest gebruikte voornaamwoorden voor non-binaire personen:
 - *die, hen* (onderwerp en voorwerp)
 - *diens, hun* (bezit)

Verwijzen naar een specifieke persoon: voorbeelden

- ▶ De jonge regisseur en scenarist Charlie Dewulf (die/hun) kampt geregeld met mentale problemen en donkere gedachten. Daarover getuigt **die** in "De ochtend" op Radio 1. **Hun** beide ouders stapten afgelopen jaar ook uit het leven.
- ▶ Het is vandaag Internationale Non-Binaire Dag. Om dat te vieren deelt Thorn de Vries dat **die** een X heeft aangevraagd in **diens** geboortecertificaat.
- ▶ In de teksten van Kae Tempest kun je volledig opgaan. De dichter nam ons op Gent Jazz mee op een emotionele storm van je welste. (...) Met niets dan **hun** stem en de keyboards van Clare Uchima klopte **hen** een emotionele storm op die het dak van de tent een paar keer deed wapperen.

Verwijzen naar personen in het algemeen

- ▶ Vroeger: mannelijke voornaamwoorden (*hij, hem, zijn*) om te verwijzen naar personen in het algemeen
- ▶ Soms disclaimer: 'Met 'hij' worden alle genderidentiteiten bedoeld.'
- ▶ Dit wordt niet langer aanbevolen: mannelijke voornaamwoorden zorgen voor mannelijke *bias*

Verwijzen naar personen in het algemeen

- ▶ Vermijd mannelijke voornaamwoorden om personen in het algemeen te benoemen
 1. Vermijd voornaamwoorden van de 3de persoon enkelvoud
 - Gebruik meervoudsvorm
 - Gebruik *u* of *je*
 - Zoek formulering zonder persoonlijke voornaamwoorden
 2. Gebruik genderoverkoepelende voornaamwoorden: *die, diegene*
 3. Gebruik verschillende voornaamwoorden naast elkaar: *hij, zij of die*
 - Erg nadrukkelijk en omslachtig
 - Alleen toepassen als het essentieel is om verschillende genders zichtbaar te maken

Vermijd voornaamwoorden van de 3de persoon enkelvoud

▶ Gebruik de meervoudsvorm

→ Alle burgers moeten **hun** nieuwe adres doorgeven als **ze** gaan verhuizen.

▶ Gebruik *u* of *je*

→ **U** moet **uw** nieuwe adres doorgeven als **u** gaat verhuizen.

▶ Gebruik een samentrekking

→ De Vlaamse minister, bevoegd voor de bijstand aan personen met een beperking, is belast met de uitvoering van dit besluit **en bepaalt** de periodes, vermeld in artikel 6.

Vermijd voornaamwoorden van de 3de persoon enkelvoud

- ▶ Gebruik een lidwoord in plaats van een bezittelijk voornaamwoord
 - De minister neemt **een** beslissing binnen twintig dagen nadat de commissie advies heeft gegeven.
- ▶ Gebruik een lidwoord + *eigen* in plaats van een bezittelijk voornaamwoord
 - Iedereen bepaalt immers **de eigen** genderidentiteit en heeft eigen beslissingsrecht over de verschillende behandelingsopties die men kiest.
- ▶ Gebruik een *van*-bepaling in plaats van bezittelijk voornaamwoord
 - De voorzitter of de gemachtigde **van de voorzitter** kan daarover beslissen.

Gebruik genderoverkoepelende voornaamwoorden

▶ Onderwerp

- Binnen de termijn die de commissie bepaalt, antwoordt de indiener of **die** al dan niet gebruikmaakt van de aangeboden bemiddelingsmogelijkheid.
- Wanneer de student is ingeschreven kan, na ontvangst van een bericht van ESA dat **diegene** is ingeschreven voor een opleiding, het bewijs van inschrijving worden gedownload van OSIRIS.

▶ Na voorzetsel

- Heb je eenmaal op een rijtje naar welke scholen je zou willen, ga dan op zoek naar iemand die al ervaring heeft met de Amerikaanse toelatingsprocedures. Plan wat tijd in om **met diegene** af te spreken en advies te vragen.

Gebruik genderoverkoepelende voornaamwoorden

► Bezit

- Niemand mag gediscrimineerd worden en iedereen moet **hun** rechten kunnen uitoefenen in een Unie van gelijkheid.
 - Nadeel: wordt door veel mensen als ongrammaticaal aangevoeld
- Indien een student voornemens is beroep aan te tekenen tegen de wijze waarop **diens** werk is beoordeeld, kan de student op **diens** verzoek een kopie van **diens** beoordeelde werk worden verstrekt.
 - Nadeel: wordt door veel mensen als mannelijk aangevoeld
- Je kunt schurft oplopen door in het bed van een besmet persoon te liggen of door **diegenes** kleding te dragen.
 - Andere mogelijkheid: **dies** (= *die* + bezits-*s*, zoals in *moeders auto* of *ieders belang*) (komt nog niet voor)

Gebruik verschillende voornaamwoorden naast elkaar

- ▶ De student wordt niet langer enkel opgeleid tot leraar, **hij, zij of die** dient zich ook tot het leraarschap te verhouden en zich te bezinnen over de betekenis en het belang van kunst in educatie.
- ▶ Uit recent onderzoek blijkt dat één op de drie woningzoekenden vermoeden dat **hij, zij of hen** gediscrimineerd wordt bij het krijgen van een huurwoning.
- ▶ Bij Community Service Learning zet de student **zijn, haar of diens** academische kennis en vaardigheden in om een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.
- ▶ VUB wil een warme plek bieden om te studeren en te werken over de verschillen heen maar zonder die uit te wissen. Inclusie op de werk- en studieplek houdt in dat elke medewerker en student zich deel voelt van de VUB-community en tegelijk **zijn, haar of hun** unieke zelf kan zijn.

Aanhef in brieven en mails

Brief/mail aan persoon van wie je de naam kent

- ▶ Probeer te achterhalen hoe mensen aangesproken willen worden
 - Welke aanschrijfvorm heeft uw voorkeur?
 - mevrouw
 - meneer
 - voor- en achternaam
- ▶ Of: gebruik begroeting + voornaam/voorletters + achternaam
 - Geachte N. Hassani,
 - Beste Nadia Hassani,

Brief/mail aan groep van personen

- ▶ Gebruik begroeting + rolbenaming
- ▶ Gebruik bij voorkeur genderoverkoepelende benamingen
- ▶ Voeg eventueel (m/v/x) toe bij grammaticaal mannelijke benamingen
- ▶ Voorbeelden:
 - Beste student (m/v/x)
 - Geachte professor (v/m/x)
 - Beste collega
 - Geacht bestuurslid

Brief/mail aan groep van personen

▶ Als geadresseerden als groep worden aangeschreven: gebruik begroeting + meervoudige rolbenaming of verzamelnaam

- Geachte bestuursleden,
- Geacht bestuur,
- Beste redactie,
- Beste klantendienst,
- Beste Team Taaladvies,
- Beste allen,

Brief/mail aan personen in functie

- ▶ Als gender bekend is: gebruik *Mijnheer/Mevrouw de* + functiebenaming
 - Mevrouw de rector,
 - Mijnheer/Meneer de voorzitter,
- ▶ Als gender niet bekend is of als je non-binaire personen aanschrijft: gebruik *Geachte / Beste* + functiebenaming
 - Geachte rector,
 - Beste voorzitter,

Aanhef

- ▶ Wat met 'Beste' of 'Geachte' zonder aanvulling?
 - Voordeel: gender blijft onbenoemd
 - Nadeel: kan onpersoonlijk overkomen
 - Voeg bij voorkeur naam of rolbenaming toe
 - Als dat niet mogelijk is, kun je 'Beste' of 'Geachte' zonder aanvulling gebruiken
 - Zeer gebruikelijk in België!

Cases

Opdracht

- ▶ Welke problemen op het vlak van genderbewust taalgebruik vind je in de tekst?
- ▶ Zijn de problemen goed opgelost?
- ▶ Zijn er nog andere oplossingen mogelijk?

Bedankt!

karen.deschamps@vlaanderen.be
www.linkedin.com/in/karen-deschamps-93448326

dirk.caluwe@vlaanderen.be
www.linkedin.com/in/dirkcaluwe/